

Stodvadsaťdva 3. časť

V tejto záverečnej časti cyklu si pripomenieme históriu odvádzania odpadových vôd z územia Bratislavy. Musíme sa preto vrátiť do obdobia na prelome devätnásteho a dvadsiateho storočia.

Pred začatím výstavby vlastnej kanalizačnej siete v Bratislave v roku 1900 boli v prevádzke niektoré staré stoky, ktoré slúžili na odvádzanie povrchových a splaškových vôd z najhustejšie zastavanej časti mesta. Stoky boli budované z kamenného alebo tehlového muriva s veľmi nepravidelnými sklonmi dna. Tie boli pojaté i do nového kanalizačného plánu v celkovej dĺžke cca 20 km.

V rokoch 1897 – 1900 vypracovalo Vodopisné oddelenie Ministerstva vnútra v Budapešti projekt výstavby kanalizácie pre oblasť terajšieho Starého Mesta. S výstavbou stokovej siete pásmovej sa začalo po roku 1900. Projekt bol vypracovaný pre jednotnú kanalizáciu počítajúcu s 80 000 obyvateľmi, s odľahčením privalových vôd do Dunaja. Hlavný zberač dolného pásma „A“ viedol pod mestom ulicami Podhradské nábr., Jeseniovo nábr., kde bol odľahčovací výpusť do Dunaja, Rázusovo nábr. s prípojom zberača „A X“ z Košickej ulice do prečerpácej stanice v Zimnom prístave.

Hlavný zberač horného pásma „A XIV“ sa začínal na Račianskom mýte, pokračoval po Radlinského ulici, ďalej po Heydukovej na Nám. SNP, kde sa spojil so zberačom „A XII“ vo zvláštnom profile na usadzovanie splavenín. Pokračoval Štúrovou ulicou na Šafárikovo nám. so zvláštnym objektom na odľahčenie do Dunaja. Splašky do 5-násobného riedenia odtekali do hlavného „A“ zberača, ktorý odvádzal vody do prečerpácej stanice v Zimnom prístave. Na objekte bolo stavidlo, ktorým bolo možné uzavrieť prepád do zberača „A“. Odľahčujúcou stokou s priemerom 200 cm bolo možné vyústiť odpadové

vody za každej výšky vodného stavu Dunaja.

Zároveň s výstavbou hlavných zberačov sa v Zimnom prístave vybuďovala a v roku 1905 uviedla do prevádzky prečerpacia stanica s 3 čerpadlami s výkonom 1800 l/sek. Tá mala za účel prečerpávať odpadové vody počas zvýšenej hladiny Dunaja, t.j. pri výške 6,20 m nad medzinárodne stanoveným nulovým bodom, t.j. 129,06 m n. m. na Jadrane.

V roku 1903 bolo v Bratislave 4,1 km stokovej siete. Hlavné zberače boli vybudované z dusaného betónu, vajcovitého profilu rozmerov 80/120, 100/150, 120/180 cm. Uličné stoky boli kruhové a vajcovité – betónové alebo z cementových rúr. Revízne šachty boli budované z dusaného betónu, kruhové, s oceľovými stupačkami, so štvorhrannými poklopmi na pánty. Kanalizačné zberače a prečerpacia stanica stavala firma Pittel a Brausewetter z Viedne, strojové zariadenie z prečerpačky dodala firma Ganz a Schlick z Budapešti. Náklady na výstavbu kanalizácie a prečerpácej stanice do roku 1905 predstavovali vtedy 3 000 000 zlatých.

V období do roku 1914 sa vybuďovala kanalizácia vo východnej časti mesta s napojením na zberač „A XV“ vedúci po uliciach Miletičova, Košická, s odľahčením do otvoreného Mlynskeho ramena. Na Vajnorskej ceste sa na tento zberač pripojila stoka z oblasti Tehelného poľa. Stoka na Vajnorskej, prepojená na Miletičovu, mala pri Kutuzovovej ulici prečerpacia stanicu na zdvihnutie vôd z nižšie položených odkanalizovaných ulíc.

ručná kanalizačná čistiaca súprava

Zberač na Miletičovej ulici bol predĺžený po Malinovského ulici až po Pražskú. Na Račianskom mýte je tento zberač prepojený na zberač do horného pásma „A XIV“. V roku 1918 bola celková dĺžka kanalizačných stôk 53 km.

Problémy pri prevádzkovaní kanalizácie odhalili v pôvodnom projekte nedostatky spočívajúce v chybnom odhade rozvoja mesta, ktoré malo v tom čase už 90 tisíc obyvateľov. Projekt rátal s počtom o desať tisíc menším a neobsahoval koncepciu rozvoja ani rekonštrukcie už kapacitne nevyhovujúcich stôk. Z tohto dôvodu v roku 1933 Krajský úrad odporučil mestu dať vypracovať nový projekt na celé územie mesta. V roku 1934 bol do riešenia tejto naliehavej problematiky prizvaný ako poradca pre osobitný výbor pri mestskej rade ministerský radca, uznávaný odborník a autor celoštátne platnej metodiky na výpočet množstva a doby odtoku atmosférických zrážok Ing. Bartoška z Ministerstva verejných prác v Prahe. Jeho prácu do generálneho projektu celého mesta dopracovali prof. Ing. Petratur, Ing. Kowalsky a Ing. Neupauer. Projekt bol revolučný v návrhu odklonenia kmeňového zberača A od hlavného toku Dunaja, dovtedy uvažovaného za recipient jednotnej bratislavskej kanalizácie smerom do Malého Dunaja vo Vrakuni. Správnosť návrhu potvrdila jeho postupná realizácia

i súčasnosť ním navrhnutého systému.

Prvý kanalizačný projekt rátať s počtom obyvateľov 80 000. Po roku 1918 až do roku 1938 sa budovala kanalizačná sieť len s malými profilmi z betónových rúr priemerov 30, 30/45, 40, 40/60, 50, 50/75 cm. Kanalizačná sieť sa rozrástla nad uvažovaný pôvodný projekt, a preto sa v roku 1938 urobila revízia kanalizačnej siete, hydrologický výpočet stôk na ich kapacitu a príslušné povodie. Dĺžka kanalizačnej siete pri revízii činila 120 km, z čoho bolo 27 % kapacitne nevyhovujúcich.

Na základe vypracovaných projektov pre západnú oblasť mesta sa v roku 1939 začala stavať kanalizačná sieť na troch úsekoch: Predĺženie „A“ zberača od Podhradského nábr. Karloveskou cestou, Mlynskou dolinou až po Brnenskú, kanalizačný zberač „A IV“ a stoky

výstavba kanalizačného zberača A-II (Pri starom pivovare) r. 1970

na uliciach Krásna hôrka a okolie Suchomlynskej „A II“ v oblasti Mlynská dolina, Záhorská, Dúbravská, Opavská a kanalizačný zberač „B II“ v uliciach Smrečianska, Jaskový rad, Uhrova.

V roku 1940 sa začala stavba zberača „A III“ v uliciach Mudroňova, Búdková, Hroboňova. Ďalšie uličné stoky a zberač „A II“ v západnej oblasti sa budovali v rokoch

1943 – 1948. V roku 1945 bola dĺžka kanalizačnej siete 146 km. Výstavba systému C zberačov vo východnej oblasti sa uskutočnila v rokoch 1949 – 1958.

Spočiatku boli všetky odpadové vody z mesta odvádzané priamo do Dunaja. Neustálym zvyšovaním množstva odpadových vôd bolo potrebné prikrčiť k riešeniu odvádzania a likvidácie odpadových vôd z územia mesta tak, aby sa chránila čistota vody v Dunaji. Preto sa začalo s budovaním čistiacich staníc odpadových vôd. Ako prvá sa začala stavať čistiareň v Rači v rokoch 1949 – 1951. Dokončená bola až v roku 1961.

Rok 1958 sa dá označiť za výrazný míľnik, kedy sa začalo s najrozsiahlejšou výstavbou verejnej kanalizačnej siete v celej jej histórii. Bola riešená hlavne otázka odkanalizovania ďalšej sídliskovej výstavby, odstránenie nevyhovujúcej kanalizácie a zvýšenie celkovej kapacity kanalizácie. Výstavba nových obytných blokov na Miletičovej a Račianskej ulici a následne na predtým neurbanizovaných miestach veľkoplášnych sídlisk hromadnej bytovej zástavby Štrkovec, Trávniky, Ostredky a Pošeň si vyžiadala pokračovanie výstavby najmä zberača B. Jeden úsek zberača bol vybudovaný do trasy Mlynskeho ramena, čím bolo súčasne riešené jeho prekrytie aj odvodnenie jeho prítokov.

V rovnakom období začala výstavba kanalizácie v Rači a bola vybudovaná samostatná kanalizácia pre klinické mesto Kramáre, predĺžený bol A zberač z Mlynskej doliny po Hroboňovu ulicu. Výstavba nových sídlisk, najmä Karlovej Vsi a Dúbravky, výrazne zintenzívnila výstavbu zberača A VIII, ktorého stavba sa presunula do Lamača a do jeho hlavných prítokov. V druhej polovici šesťdesiatych rokov bolo dokončených približne 61 km kanalizácie. V roku 1967 tak dosiahla celková dĺžka verejnej

kanalizačnej siete 341 km.

V rokoch 1971 – 1975 prebiehala výstavba uličných stôk v Karlovej Vsi a v Dúbravke na Záluhách. Výstavba zberača A VIII skončila v Lamači. Na východe, pri Malom Dunaji vo Vrakuni, sa začala výstavba zberača E napojením na zberač A a jeho prvou desiatkou kilometrov smerom na sever do Rače, kde po jeho dobudovaní boli do neho zaústené zberače D a F. Zberače odvodňovali túto štvrt' až po Krasňany a po roku 1980 sa k nej pridalo aj dobudované sídlisko Komisarčky. Intenzívna výstavba nových obytných štvrtí determinovala výstavbu kanalizačných zberačov a stôk najmä do novobudovaných častí mesta.

Z tohto dôvodu bolo riešenie odkanalizovania niektorých starších štvrtí a obcí riešené až neskôr ako v oveľa mladších častiach, budovaných v rámci sústredenej bytovej výstavby. Takto boli odložené na neskôr Podunajské Biskupice, Devín, Záhorská Bystrica. Dokonca aj obec Vrakuňa, ktorá získala kanalizáciu až v rokoch 1992 – 1996, hoci na jej území bola ešte v roku 1987 uvedená do prevádzky dokončená Ústredná čistiareň odpadových vôd a pretekali ňou odpadové vody, produkované takmer 70 percentami obyvateľov Bratislavy, resp. aj splašky v zberači G zo sídlisk Medzi jarkami, Dolné hony (pôvodne bez predčistenia vypúšťané do Malého Dunaja na jeho pravom brehu). Po uvedení prečerpacích staníc Dolné hony a Vrakuňa do prevádzky sú potrubím na železničnom moste prevedené ponad Malý Dunaj do čistiarene odpadových vôd.

Súčasná verejná kanalizácia v Bratislave je vybudovaná jednotným systémom, ktorým sú odvádzané splaškové a dažďové vody z územia mesta do recipientov Dunaj, Malý Dunaj a Mláka. Postupnou výstavbou kanalizačných zariadení a rozširovaním kanalizačnej siete dosiahla jej súčasnosť dĺžka v Bratislave 817,9 km.

J. Kvetan